

POMEN UPORABE TEHNIK PRI SIMULTANEM TOLMAČENJU

Simultano tolmačenje je zapleten kognitivni proces, vendar obstajajo različne tehnike, ki lahko tolmaču znatno olajšajo delo. V članku so predstavljeni izsledki manjše raziskave o uporabi tehnik pri simultanem tolmačenju iz francoščine v slovenščino, ki je bila opravljena na korpusu desetih govorov, podanih na plenarnih zasedanjih Evropskega parlamenta. Nabor preučevanih tehnik zajema tako tehnike spopadanja s časovnimi omejitvami kot tudi splošne tehnike obdelave besedila in tehnike s področja mikroravni besedila. V analiziranem korpusu smo zasledili zlasti uporabo reformulacije in segmentacije daljših povedi, a tudi izpuščanja, ki sodi med občutljive tehnike, saj se lahko hitro sprevrže v pomanjkljivost. Na splošno lahko potrdimo, da je uporaba tehnik odvisna predvsem od posameznega tolmača in specifičnih okoliščin.

Ključne besede:

simultano tolmačenje, francoščina, slovenščina, tehnike

1 Uvod¹

Simultano tolmačenje je zapleten kognitivni proces (Kirchhoff 1976: 114). Gre za nenaravno aktivnost hkratnega poslušanja in govorjenja, pri čemer pride še do prenosa iz enega jezika v drug jezik. Za opravljanje tolmaškega poklica so potrebne določene prirojene veščine in spretnosti, osnova pa je seveda dobro poznavanje tujih jezikov ter bogato besedišče in spretnost izražanja v maternem in/ali tujem jeziku (*retour*).

¹ Članek je povzet po magistrski nalogi z naslovom *Uporaba tehnik pri simultanem tolmačenju iz francoščine v slovenščino*, ki je bila pod mentorstvom izr. prof. dr. Mojce Schlamberger Brezar izdelana na Oddelku za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Z določenimi tehnikami lahko tolmač² ob morebitnih težavnih segmentih uspešno izpelje svojo nalogo in se v kar največji meri izogne napakam ter zagotovi kakovostno storitev.

V uporabljeni literaturi s področja raziskovanja in poučevanja tolmačenja je mogoče zaslediti različne izraze: tehnike, taktike in strategije. Tehnike tolmačenja po Jonesu (1998) in Nolanu (2005) pokrivajo ustaljene načine in postopke, ki se uporabljajo pri tolmačenju, Gile (1995) uporablja izraz taktike za načine in postopke za reševanje iz kritičnih oziroma težavnih trenutkov, Riccardi (2005) izraz strategija uporablja v smislu doseganja določenega cilja na čim bolj optimalen način. Vsebinsko pa ni videti povsem jasne razmejitev med temi pojmi oz. pogosto sovpadajo, zato je v pričujočem članku uporabljen izraz tehnike, in sicer v splošnem pomenu ustaljenega načina opravljanja tolmaškega dela.

Nekaj tehnik zadeva samo razumevanje izvirnega besedila, večina tehnik pa se ukvarja bolj s podajanjem v ciljnem jeziku in z iskanjem ustreznih rešitev za težavne segmente. Tehnike tolmačenja se pri tolmaču nenehno izboljšujejo, dokler ne doseže optimalne ravni, ko do odločitve o izbiri posamezne tehnike po možnosti pride celo samodejno (Kirchhoff 1976: 114), brez posebnega razmišljanja ter porabljanja dodatne energije, časa in mentalnih kapacitet.

Namen naše raziskave je bil ugotoviti, katere tehnike tolmači najpogosteje uporabljajo pri tolmačenju iz francoščine v slovenščino ter izpostaviti dobre primere uporabe teh tehnik. Nabor tehnik je povzet predvsem po Jonesu (1998) in Nolanu (2005), gre pa za tehnike spopadanja s časovnimi omejitvami (kdaj začeti in končati tolmačiti, odmik od govornika skozi celoten govor), splošne tehnike obdelave besedila, med katere sodijo reformulacija, segmentacija, poenostavljanja, posploševanje, izpuščanje, povzemanje, razlaganje in predvidevanje, ter tehnike s področja mikroravni besedila, npr. kako se soočiti z napakami (v izvirniku ali pri tolmačenju), šalami, metaforami, pregovori, seznami, številkami.

Pri analizi tolmačenja smo se osredotočili na konferenčno simultano tolmačenje in kot gradivo uporabili deset govorov, podanih na plenarnih zasedanjih Evropskega parlamenta. Vsebina govorov je splošne narave, povezana z delovanjem Evropske unije, njenimi projekti in odzivi na aktualno dogajanje v Evropi in po svetu. Gradivo je podrobneje predstavljeno v poglavju 3.

2 Značilnosti simultane tolmačenja

Bistvena naloga tolmača je, da udeležencem, ki ne razumejo jezika govornika, njegovo sporočilo pretolmači v njim razumljiv jezik kar se da natančno, zvesto in

² Izraz tolmač je uporabljen v splošnem pomenu, za osebo, ki opravlja tolmaški poklic, naj bo to moški ali ženska. Pri analiziranih govorih in diskusiji o njih pa je uporabljen ustrezen izraz skladno s tem, ali je tolmačil moški ali ženska.

v celoti. S svojim delom predstavlja tolmač most med kulturnimi in konceptualnimi razlikami, ki ločujejo udeležence srečanja (Jones 1998: 4).

Simultano tolmačenje torej zajema nenehno analiziranje in ponovno ubesedovanje slišane, oboje pa se dogaja hkrati z govornikom govorom oziroma z minimalnim časovnim zamikom. Ta akustična posebnost hkratnega poslušanja in govorjenja je nenaraven proces, ki se ga mora tolmač priučiti in ga s čim več vaje oziroma prakse ponotranjiti.

Zelo pomembno je, da tolmač ves čas nadzoruje svoje ubesedovanje z vidika vsebine, smiselnosti in oblike, tj. slovničnosti, pri čemer mu lahko pomaga nekaj preprostih osnovnih pravil (Jones 1998: 76). Ne glede na zapletenost in dolžino izvirnega stavka mora tolmač govoriti v kratkih in skladenjsko preprostih stavkih. Čeprav se morda na prvi pogled zdi takšno izražanje preveč poenostavljeno in 'otroško', pa za tolmačenje velja, da »pri izražanju s preprostimi stavki ni mogoče pretiravati« (Jones 1998: 76). Na ta način namreč tolmač lažje kritično nadzoruje svoje ubesedovanje in zaključuje stavke skladno z začetkom, pa tudi poslušalci lažje in hitreje razumejo sporočilo, če je to razdeljeno na več že predelanih, a seveda jasnih enot.

Drugo pravilo pravi, da se mora tolmač vedno kritično poslušati in skrbeti, da je vsak izrečeni stavek »smiseln, slovnično pravilen in logičen« (Jones 1998: 77). Če se tolmač izogiba nesmiselnim stavkom in nelogičnim povezavam, potem se hitreje izogne številnim potencialnim napakam in spodrseljajem. Druga prednost tega je, da smiselnost in logičnost na ravni stavka zagotavljata logičnost in koherentnost tudi na ravni celotnega tolmačenega besedila.

Tretje izjemno pomembno pravilo pa je, da mora tolmač vedno zaključiti stavek. Nedokončani stavki so ne le nesmiselni in slovnično nepravilni, ampak lahko tudi pomembno vplivajo na delegate in na njihov odnos do tolmača. Napak in izpustov delegati morda niti ne bodo opazili, toda če jih tolmač na cedilu pusti z nedokončanim stavkom, ki 'obvisi v zraku', to resno ogrozi njihovo zaupanje v tolmača in v končni fazi škodi sporazumevanju na ravni srečanja.

Gile piše, da se pri simultanem tolmačenju težave pojavljajo zaradi omejitev procesnih zmogljivosti tolmača,³ zaradi napak pri upravljanju procesne zmogljivosti ali zaradi pomanjkljivosti v tolmačevem znanju (Gile 1995: 191). Večinoma se takšnim težavam ni mogoče izogniti in se pogosto pripetijo tudi najbolj izkušenim in uveljavljenim tolmačem. Možnosti za napake pa se znatno zmanjšajo, če tolmači osvojijo ustrezne tolmaške tehnike.

³ Gile zagovarja t. i. model navora (*efforts model*), v skladu s katerim naj bi uspešno tolmačenje pomenilo, da tolmačeva zmogljivost presega zahteve. Do težav naj bi prišlo takrat, ko je za katerega od sestavnih delov oz. naporov pri tolmačenju (poslušanje in analiziranje, kratkotrajni spomin in podajanje) potrebna večja procesna zmogljivost, kot je pri posameznem tolmaču na voljo.

3 Predstavitev analize in metodologija

S pomočjo korpusa izvirnih govorov v francoščini in pretolmačenih govorov v slovenščini smo poskušali opredeliti, katere od prej omenjenih tehnik so pri tej jezikovni kombinaciji najpogostejše in najbolj učinkovite. Formalni register francoščine običajno prepoznamo po nekoliko bolj zapletenih stavčnih strukturah z veliko vrinjenimi stavki in posebnimi stavčnimi strukturami, zlasti pa po »bogatem besedišču, elokventnosti in uporabi velikega števila retoričnih sredstev« (Nolan 2005: 174). Zato smo predvidevali, da bo pri tolmačenju v slovenščino pogosto deljenje dolgih stavkov na več manjših, poenostavljanje in izpuščanje.

Analiza je potekala na korpusu⁴ desetih izvirnih in pretolmačenih govorov, ki so bili podani na plenarnih zasedanjih Evropskega parlamenta v obdobju od septembra 2008 do marca 2009.

Skupna dolžina izvirnih govorov je ena ura, 26 minut in 29 sekund, dolžina pretolmačenih govorov pa je za tri sekunde krajša. Maternih govorcev francoščine je devet. Eden od govorcev je tuj govorec francoščine (Portugalec), ena govorka pa ima precej izražen luksemburški naglas, kar bi lahko vplivalo na tolmačevo razumevanje govornika in posledično njegovo tolmačenje v slovenščino. Vsi govorniki so imeli pri podajanju pred seboj pisno predlogo govora, vendar so govorili bolj govorniki kot brani (napačni začetki, popravljanje, pavze, ponavljanje; le nekoliko večja hitrost kot pri naravnem govoru). Ker fonetični prepis govora za namene analize ni bil potreben, je bila transkripcija govorov opravljena po načelu knjižne izreke.

Uporabo tehnik smo preučevali na enotah tolmačenja, ki so daljše od tako imenovane pomenske enote (*unité de sens*) (Seleskovitch 1984) in bi jih lahko označili kot zaključene misli. Na krajših segmentih ne bi bilo mogoče opazovati uporabe tehnik, pri daljših enotah pa bi lahko izpostavili več tehnik hkrati, morda celo prekrivajočih se, kar bi bilo težje predstaviti in opredeliti.

3.1 Analiza korpusa in diskusija

V nadaljevanju je predstavljenih nekaj zanimivih primerov uporabe tehnik pri tolmačenju analiziranih govorov iz francoščine v slovenščino.

3.1.1 Odmik od govornika na koncu govora

Zelo pomembna tehnika pri tolmačenju je ohranjanje primerne časovnega odmika od govornika, predvsem takoj na začetku govora in nato na koncu govora, zlasti če govoru takoj sledijo naslednji govori, pri katerih se morajo morda zamenjati tudi tolmači. Pri analizi zaključkov govorov smo opazili, da začnejo tolmači, ko

⁴ Za transkripcije izvirnih in pretolmačenih govorov v celoti glej Zidar Forte 2009: 61.

zaslutijo bližajoč se konec govora, pospeševati svoj tempo. Včasih tako tolmač konča skoraj hkrati z govornikom (primer a), pogosto pa uspe z zelo hitrim tempom posredovati več pomenskih enot ali celo stavkov (primer b), po čemer bi lahko sklepali na večji časovni odmik tudi skozi celotno besedilo.⁵ Običajni zamik na koncu govora je znašal okrog dveh do treh sekund, največji zamik je bil celo pet sekund.

(1)

Najlepša hvala gospod predsedujoči, hvala tudi vsem poslankam /govornik konča/ in poslancem.

(2)

/.../ v tem duhu sem ravnal tudi zadnje mesece v okviru predsedstva, namreč v smeri tega okrepljenega dialoga in odločanja /govornik konča/ in zato sem z zanimanjem prisluhnil vašemu izvajanju, gospod poročevalec, in bom prisluhnil tudi vaši razpravi. Hvala.

3.1.2 Preoblikovanje

Preoblikovanje je ena od osnovnih tehnik pri tolmačenju, ki omogoča učinkovit ter vsebinsko in jezikovno pravičen prenos sporočila v ciljni jezik, in je bila v korpusu tudi ena od najpogosteje uporabljenih tehnik. V analiziranih govorih v francoščini je bilo več tipičnih skladenjskih struktur za francoski jezik, ki so jih tolmači pri prenosu v slovenski jezik bolj ali manj preoblikovali, bodisi z vidika skladnje in besednega reda bodisi z vidika samega besedišča in izrazja. Med takšne primere sodijo stavki, ki se začenjajo s predložnimi zvezami in/ali nedoločniki in deležniki, neosebni stavki in dolge povedi s številnimi vrinjenimi stavki. Predložne deležniške strukture so bile v več primerih pretolmačene v enostavne priredne ali podredne stavke.

(3)

FR: Et bien, l'Europe, malgré tout, après avoir défini une politique commune dans la crise financière réussit à définir tant que bien que mal une politique commune face à la crise économique.

SL: Vendar kljub vsemu nam je uspelo oblikovati politiko v finančni krizi in na podlagi tega smo oblikovali tudi skupno politiko v okoliščinah gospodarske krize

Med tipične francoske stavčne strukture sodijo tudi povedi, kjer na mestu osebka stojijo zveze z nedoločniki, kar v dobesednem prevodu v slovenščino zveni tuje in nenaravno, zato je nujno potrebna uporaba reformulacije. V spodnjem primeru lahko vidimo, da se je tolmačka odločila razdeliti poved na več enostavnejših stavkov, ki v širšem sobesedilu delujejo naravno in poskrbijo za ustrezen prenos izvirnega sporočila.

⁵ Zaradi tehničnih omejitev pri tokratni analizi te predpostavke ni bilo mogoče preveriti.

(4)

FR: Vouloir construire l'Europe contre les nations serait une erreur historique.

SL: Mi želimo Evropo, ki ni usmerjena proti narodom. To bi bila zgodovinska napaka.

Naslednji primer kaže, da preoblikovanje pogosto zahteva večji spominski napor od tolmača, saj je izvorno začetna informacija zaradi spremenjenega vrstnega reda podana šele na koncu povedi.

(5)

FR: **Nous ne garantirons l'avenir** que si nous défendons notre modèle de société et que si nous assurons les conditions d'un marché libre, loyal et transparent, conscient de nos responsabilités et fidèle à nos valeursSL: Če bomo zagotovili pogoje, pogoje svobodnega, lojalnega in transparentnega trga ob polnem zavedanju svojih ee odgovornosti, **bomo lahko zagotovili prihodnost**.

Tudi v spodnjem primeru je prišlo do preoblikovanja na ravni spreminjanja neosebnihi stavkov v osebne. Z izbiro prve osebe množine je tolmačka na drugačen način vključila osebno mnenje govornika (*On a pas intérêt, me semble-t-il*), s tem pa je tudi znatno skrajšala to zaključeno misel.

(6)

FR: Pas de re-ratification du Traité de Lisbonne pour tous ceux qui l'ont fait. Pas de modification du Traité de Lisbonne. On a pas intérêt, me semble-t-il, à résoudre un problème pour en créer 26 autres.

SL: Ee torej, mi ne želimo ponovne ratifikacije pri tistih, ki so to že opravili. Mi ne želimo spreminjanja lizbonske pogodbe, kajti če bi sedaj to storili, bi rešili en problem in povzročili 26 drugih

3.1.3 Segmentacija

Tudi deljenje dolgih povedi v več manjših je ena od osnovnih tolmaških tehnik, saj močno olajša tako tolmačenje tj. delo tolmača kot razumevanje poslušalcev, ki veliko lažje sledijo kratkim in enostavnim povedim. V nasprotju s pričakovanji je bila sistematična uporaba te tehnike vidna le v dveh govorih, pri drugih je bila opazna redkeje, v enem govoru celo nikoli, kar bi lahko pripisali počasnemu tempu govornika, ki je tolmaču omogočal dovolj časa za skoraj dobesedno prevajanje.

Spodnji primer kaže, kako je kljub krajšanju povedi treba zagotoviti logičnost slednih stavkov, kar je zagotovljeno z uporabo anaforičnih in deiktičnih sredstev ali ustreznih veznikov (okrepljeno, **govor 7**), ponekod pa že sama vsebina poskrbi za logično povezanost stavkov (**govor 8**).

(7)

FR: L'Union européenne est désormais le principal partenaire commercial de l'Inde. Elle est également l'un des plus importants investisseurs ee dans ce pays et dans ee plusieurs secteurs essentiels de son économie : l'énergie, les transports, les télécommunications notamment, et les sommets que nous avons eus ont contribué de manière décisive à l'approfondissement de nos relations : cela a été le cas en 2004, où nous avons hissé notre relation au rang de partenariat stratégique ; en 2005 nous avons mis au point un plan d'action pour donner vie à ce partenariat ; et en 2006, ee sur lequel eee au cours de quel il y a eu un accord dit de libre-échange qui ee a été ee conclu.

SL: Evropska unija je glavni trgovinski partner Indije. Prav tako je eeena izmed najbolj pomembnih vlagateljic v tej državi. // Najbolj pomembna področja pa so energetika, gospodarstvo, transport, telekomunikacije, **to so področja**, kamor vlagamo. Vrhovi, ki smo jih imeli v preteklosti, so bistveno prispevali k poglobitvi naših odnosov. **Tako** je bilo leta 2004, ko smo vzpostavili sodelovanje v okviru strateškega partnerstva, **potem** leta 2005, ko smo vzpostavili akcijski načrt, zato da bi dali zagon temu partnerstvu. Leta 2006 // **pa** smo podpisali sporazum o prostotrgovinski izmenjavi.

(8)

FR: La valeur totale des services de communication électroniques qui dépendent du spectre radio-électrique se monte dans l'Union européenne, comme madame Toia le montre dans son rapport, à plus de 250 milliards d'euros, soit environ 2,2 pour cent de produit intérieur brute européen annuel.

SL: Skupna vrednost elektronskih komunikacijskih storitev je tudi odvisna od uporabe frekvenčnega ssspektra. Ta v Evropi predstavlja, kot je tudi pokazala gospa Toia v svojem poročilu, okoli 250 milijard evrov, kar pomeni približno 2,2 % BNP v Evropi, torej gre za letni BNP.

3.1.4 Izpuščanje

Izpuščanje je bilo v analiziranih govorih ena do najpogosteje uporabljenih tehnik, verjetno zato ker so bili govori večinoma prebrani zelo hitro, kar je tudi objektivni razlog za izpuščanje določenih delov sporočila.

V spodnjem primeru je denimo izpuščena letnica, vendar se iz konteksta (močan porast cen) da razbrati, da gre za nedavno preteklost, ki je zaradi močne medijske pokritosti splošno znana. Izpuščen je tudi vrinjeni stavek z osebno noto, a ker ne nosi posebej pomembnega sporočila, je lahko v časovni stiski upravičeno izbrisan.

(9)

FR: Il peut notamment permettre de répondre à une situation qui était réellement inimaginable il y a encore quelques années, qui aurait pu en effet imaginer l'évolution des marchés depuis 2008 qui ont conduit à une très forte montée des prix agricoles et ont généré, nous le savons bien, un peu partout dans le monde, des émeutes de la faim.

SL: Gre za odziv na ee situacijo, ki si je nismo mogli niti zamisliti pred nekaj leti in sicer ee ta evolucija trgov, ki je privedla do močne-ga porasta cen in ki ee vodi v upore zaradi lakote.

Izpuščanje je bilo precej pogosto tudi pri naštevanju več vsebinsko sorodnih elementov, kar ne vpliva bistveno na samo sporočilo govornika.

(10)

FR: Parce que les petits projets n'ont pas le souffle et la force nécessaire pour faire reculer les égoïsmes nationaux. **Les grands projets, les grandes ambitions, les grandes idées**, au nom de ces grandes idées et de ces grandes ambitions, on peut surmonter les égoïsmes nationaux.

SL: Mali projekti namreč ne omogočajo umika nacionalnih egoizmov, velike ambicije, velike ideje pa premagujejo nacionalne egoizme.

Izpuščanje velja za tehniko, ko tolmaču pripomore iz težavne situacije ali izboljša razumljivost pretolmačenega govora, npr. če so izpuščeni vrinjeni stavki ali komentarji, ki za samo sporočilo niso bistveni, in bi pri poslušalcih lahko povzročili izgubo rdeče niti. Če pa tolmač izpušča preveč elementov in s tem posega v informativno vrednost besedila ter njegovo kohezivnost, potem postane izpuščanje šibkost in ogrozi kakovost tolmaškega dela. Meja med obema vrstama izpuščanj je lahko zelo tanka, kar je bilo ponekod vidno tudi v analiziranih govorih.

3.1.5 Ponavljanje in povzemanje

Tehnika ponavljanja je koristna, če ima tolmač dovolj časa za to in če je zaradi tega besedilo razumljivejše in retorično boljše. V enem od analiziranih govorov, kjer je bil govorec izrazito počasen, je imel tolmač tako dovolj časa tudi za ponavljanje, s čimer je njegovo podajanje pridobilo večjo retorično vrednost.

(11)

FR: le respect de minorité est un principe essentiel qui figure parmi les conditions préalables à l'adhésion d'un nouveau pays à l'Union.

SL: spoštovanje manjšin je ključno načelo, načelo, ki je med predpogoji za vstop države v Evropsko unijo.

Tudi povzemanje naj bi tolmač uporabil le, če ima za to dovolj časa in če je to nujno potrebno za razumevanje besedila. V prej omenjenem govoru je bila uporaba te tehnike potrebna ravno zaradi počasnega govora. Govorec je namreč v nekem segmentu dodal vrinjen stavek z dodatno informacijo, ki vsebinsko ni bila povezana z glavnim stavkom, zato je tolmač ob nadaljevanju glavnega stavka znova povzel začetni del povedi in poskrbel za razumljivost in jasnost pretolmačenega besedila.

(12)

FR: Et suite à la demande de Parlement européen c'est auprès de cet agence des droits fondamentaux dont je rappelle // qu'elle siège à Vienne // le programme de travail de l'agence de 2009 prévoit qu'un rapport comparatif sera à faire sur la situation concernant les discriminations ethniques et raciales dans l'Union européenne ce qui nous permettra de mettre à jour le rapport sur le racisme qui portait sur l'année 2007

SL: Na podlagi zahteve Evropskega parlamenta, ki je bila naslovljena na to agencijo za temeljne pravice, in naj spomnim, da ima sedež na Dunaju, **torej na podlagi zahteve Evropskega parlamenta** je v programu za leto 2009 predvideno tudi primerjalno poročilo o etničnem in rasnem diskriminiranju manjšin v Evropski uniji, kar nam bo potem omogočilo pripravo poročila o rasizmu za leto 2007.

3.1.6 Razlaganje

Tudi ta tehnika naj bi se uporabljala le izjemoma, če je to nujno potrebno za razumevanje besedila in uspešno komunikacijo. V analiziranih govorih se je pojavila le trikrat, najverjetneje zato, ker so bile obravnavane teme (EU, mednarodno dogajanje) vsem poslušalcem skupne in znane, posebnih neznanih kulturno specifičnih referenc pa ni bilo prav veliko.

V spodnjih dveh primerih je tolmačka presodila, da je dodatna razlaga potrebna zaradi njenega načina podajanja, ki te informacije ni prenesel.

(13)

FR: Il consiste premièrement à garantir // à chaque état membre, // si le Traité de Lisbonne rentre dans les faits, un commissaire par état membre. Je sais // que c'est un effort pour un certain nombre d'entre vous, // comme c'est un effort pour un certain nombre de gouvernements // qui croyaient // à la nécessité d'une commission plus restreinte pour être plus efficace.

SL: Treba je garantirati, vsaki državi članici, če začne lizbonska pogodba veljati, da lahko obdrži svojega komisarja. **Se pravi en komisar na državo članico.** To je morda težko za vas in tudi za druge, ki so menili, da je potrebno zmanjšati Komisijo, zato da bi ta bila bolj učinkovita.

(14)

FR: La valeur totale des services de communications électroniques qui dépendent du spectre radio-électrique se monte dans l'Union européenne, comme madame Toia le montre dans son rapport, à plus de 250 milliards d'euros, soit environ 2,2 pour cent de produit intérieur brute européen annuel.

SL: Ta v Evropi predstavlja, kot je tudi pokazala gospa Toia v svojem poročilu, okoli 250 milijard evrov, kar pomeni približno 2,2 % BNP v Evropi, **torej gre za letni BNP.**

3.1.7 Naštevaje in številke

Ko se v izvornem govoru pojavi kakršno koli naštevaje, se mora tolmač posebej osredotočiti le na to in poskušati ujeti čim več elementov seznama. Včasih ni ravno bistvenega pomena, če zaradi časovne stiske ali nerazumevanja kateri od elementov izpade. Nekoliko bolj nerodno pa je, če se to zgodi pri navajanju osebnih ali zemljepisnih imen, ki jih poslušalci slišijo v izvorniku in tako hitro opazijo, če kateri od elementov manjka, kar je lahko razlog za njihovo nezaupanje do tolmača.

Pri naštevanju je izjemno pomembno, da se tolmač čim bolj približa izvornemu govoru in elemente seznama navede čim prej, kot je mogoče, in po možnosti v celoti. V prvem spodnjem primeru navajanje držav tolmački ni povzročilo nobenih težav.

(15)

FR: et, bien évidemment, au cours de ce sommet, nous aborderons les questions régionales cruciales pour la stabilité internationale, que ce soit l'Afghanistan, le Pakistan, la Birmanie et ee l'Iran.

SL: Ob koncu tega vrha pa se bomo zagotovili lotili še bistvenih regionalnih vprašanj, ki vplivajo tudi na mednarodno stabilnost, pa naj si gre za **Afganistan, Pakistan, Burmo // ali pa Iran**.

V drugem primeru pa se je tolmačka znašla v manjši stiski, saj je začel govornik dokaj hitro navajati več osebnih imen drugo za drugim. Razlogov za tolmačkino stisko je lahko več, od že omenjene hitrosti do dejstva, da gre za osebe iz različnih evropskih držav, katerih imena so bila prebrana s francoskim naglasom, kar bi lahko tolmačko presenetilo. Objektivno gledano bi bilo verjetno skoraj nemogoče ujeti vsa imena, zato se zdi tolmačkina odločitev, da navede le nekaj imen in nato doda še nekaj splošnega (*in nato še ostale*), primerna, vendar je žal zaradi stresnosti te situacije prišlo do napake pri ujemanju sklonov in pri navedbi imena enega od omenjenih oseb. V tem primeru bi bilo morda bolje, če bi poskušala ujeti zgolj priimke in bi jih podala, kolikor bi jih pač uspela, a vsaj te pravilne.

(16)

FR: Et je voudrais ici, ee, mesdames et messieurs, remercier très particulièrement le président de votre commission, Neil Parish, pour sa coopération active tout au long de ce processus. Je voudrais également remercier vos chefs de groupes: **Luts Goepel, Luis Manuel Capoulas Santos, Niels Busk, Graefe zu Baringdorf, Vincenzo Aita et Sergio Berlato**

SL: In Neil Parish je človek, ki bi se mu želel še posebej zahvaliti za sodelovanje, in potem tudi godpoda Luisa Manuela Santosa in potem tudi še ostale, vključno z Manuelom Berlatom.

Številke so še eden od težavnih vidikov tolmačenja, saj je v naši naravi, da jih zaradi lažjega pomnjenja poenostavljamo ali zaokrožujemo. Če so številke v be-

sedilu podane zgoščeno, potem je ta taktika tudi pri tolmačenju ustrezna in zaželeno, sicer pa naj bi tolmač pri navajanju številke težil k čim večji natančnosti, zato se mora takšnih segmentov lotiti posebej zbrano in zavestno.

Pri navajanju številke pa ni pomembna le številka sama, ampak je enako pomembno tudi, na kaj se ta številka nanaša. V enem od analiziranih govorov je govorka s precej hitrim tempom naštevala dosežke programa v določenem obdobju. Ko je tolmačka zaslutila, da prihaja naštevanje, je pohitela s svojim podajanjem in izpustila natančnejšo opredelitev obdobja, saj je bilo že v prejšnjem stavku izpostavljeno, na katero obdobje se ti podatki nanašajo. Tolmačka se je tako zelo približala izvirniku in zvesto povzela tako številke kot referenco povsod, razen v enem primeru, ko je navedena le številka, zaradi česar bi lahko poslušalci pomislili, da se navezuje na prej omenjeno referenco (študent) in ne na novo referenco (učitelje). Vsebinska sporočila je bila kljub temu skoraj v celoti predana, res pa je, da je zaradi hitrosti in zahtevnosti te naloge skladenjska struktura nekoliko bolj neobičajna za slovenski jezik. Toda ta vidik v primerjavi z izgubo večjega dela informacij za samo sporazumevanje ni tako bistvenega pomena in ga je enostavno treba vzeti v zakup, ko gre za tako zahtevne in vsebinsko polne segmente besedila.

(17)

FR: Le bilan du programme précédant il parle de lui même. Entre **2004 et 2008 103** masters ont été sélectionnés et réalisés, **plus de six mille étudiants** ont bénéficié d'une bourse Erasmus Mundus, **plus d'un milliers d'enseignants** issus de pays tiers se sont rendus dans de nos dans nos universités européennes, **plus de quatre cents enseignements d'études supérieures** d'Europe et des pays tiers on été concernes.

SL: Bilanca dosedanjega dela, opravljenega na programu, govori sama po sebi: **103 magistrske naloge** so bile že realizirane, **več kot šest tisoč študentov** je sodelovalo v tem programu, **še več tisočev** pa je sodelovalo v izmenjalnih programih, **štiristo visokošolskih ustanov** je bilo vključenih.

4 Zaključek

V analiziranih pretolmačenih govorih v slovenščino je daleč prevladovala tehnika izpuščanja, pri čemer so bili ponekod izpuščeni zgolj posamezni elementi ali krajši stavki, ponekod pa večji deli besedila, kar je do neke mere zmanjšalo kakovost tolmačenja. Razlog za tako pogosto izpuščanje bi lahko bila hitrost podajanja govorov, ko je določena izguba sporočila nujna, če naj tolmač sploh sledi govoru.

Po pričakovanjih so bile zapletene francoske skladenjske strukture z več stavki pretolmačene z uporabo tehnike preoblikovanja in segmentacije. Preoblikovanje je ena od temeljnih tehnik, ki omogoča, da pretolmačeno besedilo zveni čim bolj naravno in ne zgolj kot kalkiran prevod z nenavadnim besednim redom. V anali-

ziranih govorih smo opazili, da je pogosto prišlo do spremembe besednih vrst in položaja informacij, kar kaže na to, da so si tolmači prizadevali, da bi pretolmačeno besedilo delovalo čim bolj slovensko.

Tudi segmentacija daljših povedi na več krajših je bila dokaj pogosta, vendar je v nasprotju s pričakovanji niso uporabljali vsi tolmači. Sistematično je bila rabljena le v dveh govorih, v enem pa sploh ni bila rabljena, vendar je lahko slednjemu botroval sorazmerno počasen tempo govora.

Presenetljivo se tudi zdi, da pri nekaterih govorih tolmači poleg izpuščanja niso uporabljali veliko drugih tehnik, zato bi bilo zanimivo raziskati uporabo tehnik na večjem in bolj merodajnem korpusu.

Z raziskavo smo tako potrdili, da je uporaba posameznih tehnik povsem odvisna od tolmača in samega govora/govornika. Pri vseh govorih, ki so bili podani z normalno oziroma nekoliko večjo hitrostjo, so bile najpogosteje uporabljene tehnike preoblikovanje, izpuščanje in segmentacija. Toda zaradi neobsežnosti korpusa ni mogoče trditi, da so naše ugotovitve splošno veljavne. Ker smo analizirali zgolj govore, pretolmačene iz francoščine v slovenščino, težko tudi rečemo, da so pri tej jezikovni kombinaciji te tehnike rabljene pogosteje kot pri kateri drugi kombinaciji. Vsekakor bi bilo morda koristno opraviti večjo in bolj merodajno raziskavo, morda tudi v povezavi z drugimi jezikovnimi pari.

Proces tolmačenja nikakor ni zgolj mehanično prevajanje posameznih besed, ampak od tolmača zahteva natančno analizo slišanege ter nato ustrezno jezikovno znanje in spretnost, da slišano sporočilo preda v ciljni jezik skladno s pravili in načeli, ki veljajo za ta jezik. Izpostavljanje različnih tehnik, ki lahko pripomorejo h kakovostnejšemu tolmačenju, je torej zelo pomemben vidik usposabljanja tolmačev, ki mu je treba pri praktičnih vajah in v izobraževalnih programih na splošno nameniti posebno pozornost.

Literatura

Gile, Daniel, 1995: *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Jones, Roderick, 1998: *Conference Interpreting Explained*. Manchester: St. Jerome Publishing.

Kirchhoff, Hella, 1976: Simultaneous Interpreting. Interdependence of variables in the interpreting process, interpreting models and interpreting strategies. Pochhammer, Franz, in Schlesinger, Miriam (ur.), 2002: *The Interpreting Studies Reader*. London: Routledge

Nolan, James, 2005: *Interpretation. Techniques and Exercises*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

Riccardi, Alessandra, 2005: On the Evolution of Interpreting Strategies in Simultaneous Interpreting. *Meta* 50/2. 753–767.

Seleskovitch, Danica, in Lederer, Marianne, 1984: *Interpréter pour traduire*. Pariz: Dider.

Setton, Robin, 1999: *Simultaneous Interpreting: A cognitive-pragmatic analysis*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Zidar Forte, Jana, 2009: *Uporaba tehnik pri simultanem tolmačenju iz francoščine v slovenščino*. Ljubljana: neobjavljeno magistrsko delo. Mentorica izr. prof. dr. Mojca Schlamberger Brezar.

Multimedijska knjižnica Evropskega parlamenta: <http://www.europarl.europa.eu/eplive/archive/default_sl.htm>. (Dostop julij in avgust 2009.)